

Op wilde baren

➔ Hilde Willemsen

Een terugblik op de Antarctica-eclipseexpeditie

Een zeldzame zonsverduistering

De totale zonsverduistering van 4 december 2021 was om meerdere redenen een heel bijzondere!

Ten eerste was dit een eclips waarvan de schaduw 'in de verkeerde richting' liep. Net zoals bij de ringvormige eclips van juni 2003 in IJsland¹ zwiepte de maanshaduw van oost naar west over het aardoppervlak, terwijl dat bij een normale zonsverduistering steeds van west naar oost is. De oorzaak van deze omkering brengt ons bij de tweede reden waarom dit een bijzondere eclips was: de locatie en het tijdstip. Want dit fenomeen kan zich enkel voordoen nabij de polen, in de periode van het zomersolstitium en in de (lokale) nachtelijke uren. De maan-

schaduw komt dan over de pool heen op de nachtzijde van de aarde terecht, waar de zon echter op dat moment boven de horizon staat.

De pool in kwestie, dat was de zuidpool. Antarctica, het witte continent, helemaal onderaan de aardbol. Een van de meest extreme plaatsen! En de derde bijzonderheid was dat, ondanks deze extreme locatie, de plaats toch nog in het bereik van (een bescheiden aantal) eclipsstoeristen lag.

Nu was dit niet de eerste zonsverduistering op een moeilijk bereikbare plaats waar desondanks toch een behoorlijk aantal eclipsliefhebbers naartoe reisden², maar dit spant toch wel de kroon qua onherbergzaamheid. Een streek die berucht is om haar gure weer en ruige zeeën.

Datum: 4 december 2021

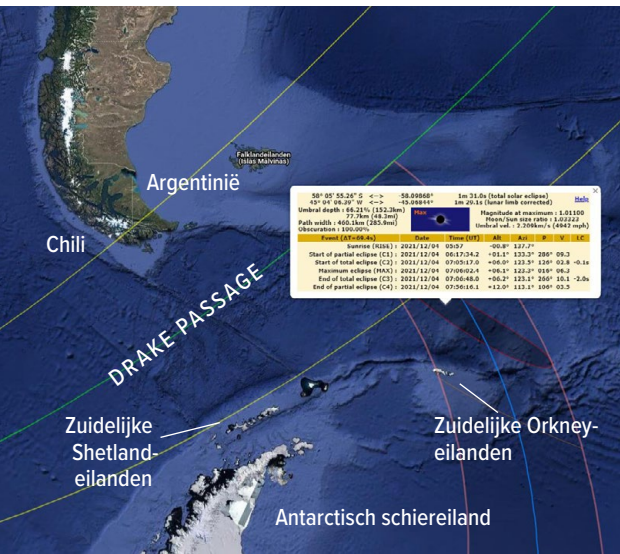
Locatie: 58°05'41" zuiderbreedte – 45°04'44" westerlengte

Tijd: 6.30 UT en 3.30 scheepstijd

Weercondities: Overtrokken/mistig – windkracht 7 – golfhoogten tot 5 meter.

1. zie *De Sterrenwachter* 2021/04, p.26

2. zie ook het reisverhaal over de eclipsreis in 2008 naar Mongolië (*De Sterrenwachter* 2021/02, p.8)

Nergens trok het totaliteitspad over bewoond gebied: alleen een stukje van het Antarctische vasteland en de onbewoonde South Orkney-eilanden deed ze aan en voor de rest alleen de zuidelijke oceaan — helemaal de ‘onderkant’ van onze aardbol dus. Slechts een handvol mensen — minder dan 3000 — bevonden zich in het gebied. Dat 30 daarvan, dus meer dan 1%, Urania-eclipsreizigers waren, vinden wij al een meer dan vermeldenswaardig feit!

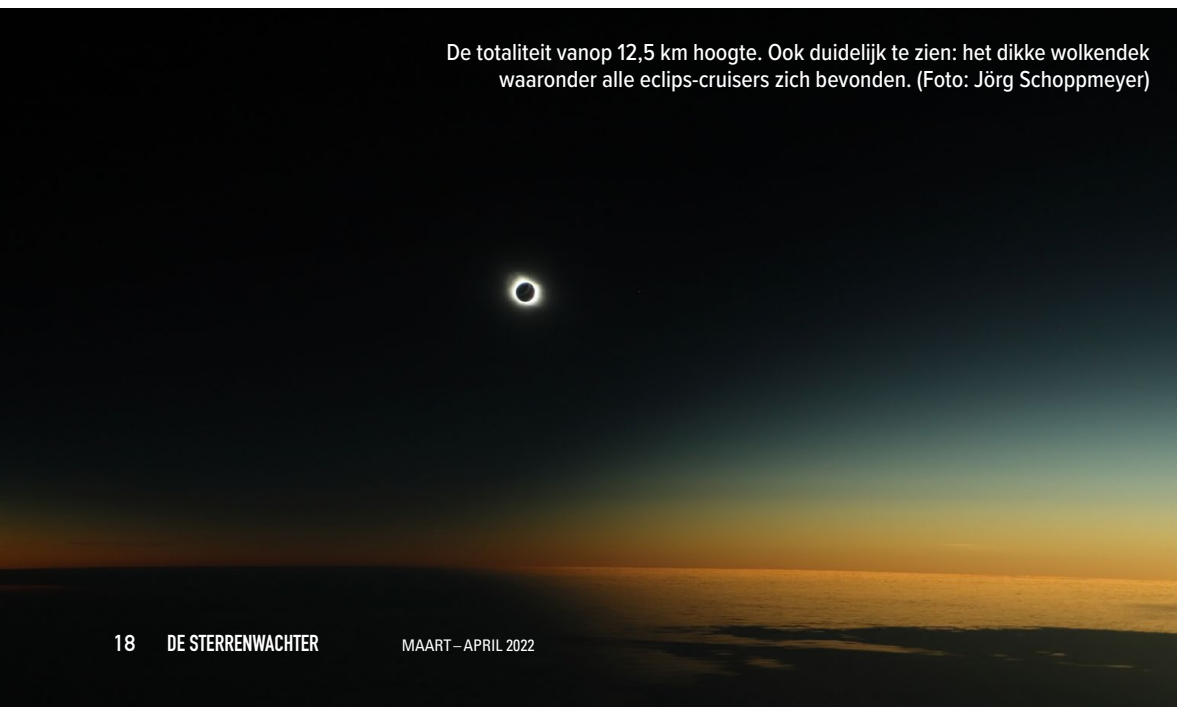
Eén groep eclipsstoeristen reisde naar het Antarctische vasteland, naar een kamp bij Union Glacier, op 79° zuiderbreedte. Statistisch gezien hadden zij de beste kansen op helder weer en dat werd ook waarheid: het moet een onbeschrijflijke ervaring geweest zijn, om bij -20°C, omstreeks middernacht lokale tijd, de maan voor de zon te zien schuiven!

Ook de passagiers van twee eclipsvluchten vanuit Punta Arenas — die ei zo na aan de grond moesten blijven omwille van een boel organisatorische complicaties — hadden succes en genoten van een spectaculaire eclips boven de wolken.

De meesten van die pakweg 3000 avonturiers — onder wie de 30 Urania-reizigers — bevonden zich aan boord van een kleine armada van expeditie-cruiseschepen, allemaal gepositioneerd ten noorden van de South Orkney-eilanden. Uiteindelijk zou maar één schip erin slagen onder het wolkendek uit te komen: de *National Geographic Endurance*. Op een eclipslocatie halfweg tussen Elephant Island en South Georgia. Toeval bestaat niet ...

Wij zaten echter niet op de *Endurance*, wel op de *Silver* euh ... *Cloud* ...

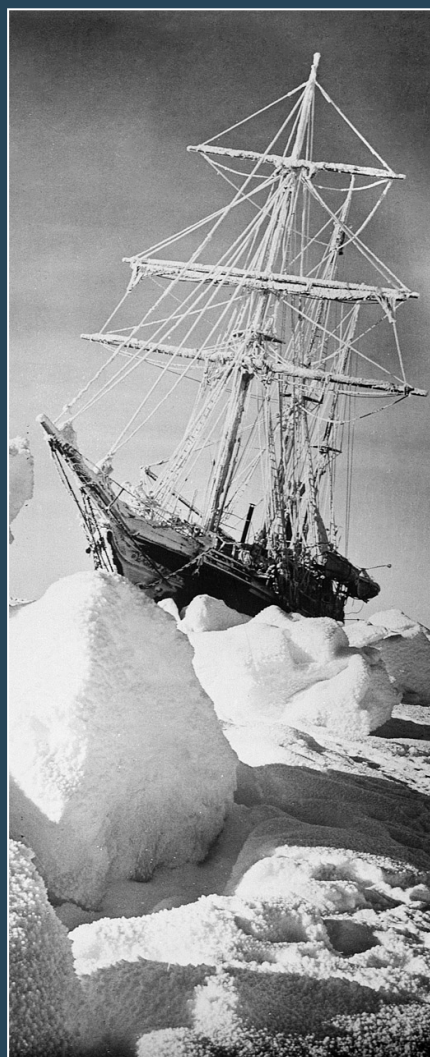
De totaliteit vanop 12,5 km hoogte. Ook duidelijk te zien: het dikke wolkendek waaronder alle eclips-cruisers zich bevonden. (Foto: Jörg Schoppmeyer)

DE ENDURANCE

De Endurance was het schip waarmee Ernest Shackleton in 1914 naar Antarctica reisde op een expeditie waarbij hij het continent dwars wilde oversteken. Het schip kwam echter vast te zitten in het pakijns en werd er uiteindelijk volledig door verpletterd. De bemanning had het schip tijdig verlaten en trok te voet over het drijvende pakijns, in de hoop Paulet Island, op de punt van het Antarctische Schiereiland, te bereiken. Dat mislukte en ze trachtten vervolgens met de drie reddingsloepen van de Endurance het dichtstbijzijnde eiland te bereiken. Na vijf dagen kwamen ze aan op Elephant Island, waar er met behulp van de sloepen een kamp geïmproviseerd werd. Het was inmiddels april 1916 (herfst op het zuidelijke halfrond). Aangezien het eiland onbewoond was en ver van elke scheepvaart-route lag, besloot Shackleton om met één van de drie reddingsloepen zelf om hulp te gaan. Samen met vijf metgezellen vaart hij naar South Georgia, een tocht van zo'n 1500 kilometer (!). Na twee weken — waarin ze een orkaan trotseren — bereiken ze de zuidkust, maar door het slechte weer kunnen ze het eiland niet ronden om het daar gelegen walvisstation te bereiken. Met drie man klimmen ze de rotskust en het gebergte over en 36 uur later arriveren ze, volkomen uitgeput, in de bewoonde haven. Onmiddellijk begint Shackleton aan het opzetten van een reddingsoperatie van de op Elephant Island achtergebleven bemanning. Na drie mislukte pogingen slaagt hij erin om met een door de Chileense marine geleende sleepboot, op 30 augustus 1916 (hartje winter...), de 22 expeditieleden (min of meer) gezond en wel op te pikken.

Complete duisternis! De totaliteit van de eclips op de Silver Cloud.

Maar ook schepen met ronkende namen zoals de *Ocean Victory*, *le Boréal*, de *Crystal Endeavor* of schepen, genoemd naar illustere figuren — de *Roald Amundson*, de *Hondius*, de *Plancius* (nochtans ook niet de minsten) ...: allen waren ze, net als wij, *clouded out*. Het kon nog erger: het gloednieuwe expeditie-schip *Ultramarine*, waarmee NASA's eclips-goeroe-op-rust Fred Espenak zou meevaren, kon zelfs niet vertrekken. De hele expeditie werd enkele dagen voor vertrek, nog voor er één passagier aan boord gegaan was, geannuleerd omwille van een COVID-uitbraak onder de bemanning.

Een stormachtige eclipsbeleving!

Daar stonden we dan om 3 uur 's ochtends, wachtend op de schaduw van de maan, op het bovendeck van ons expeditieschip, onder een dicht wolkendek, te midden van schuimende golven en huilende wind.

Maar we stonden er wel! Dat had nochtans aan heel wat zijden draadjes gehangen maar over die details gaan we het hier niet hebben en de nieuwsgierigen verwijzen we graag naar de dubbele proloog in het online reisdagboek³.

Terwijl we de natuurelementen trotseerden, bleven we de hemel afspeuren naar een gaatje in het wolkendek, tevergeefs. Naarmate de tijd verstreek, werd het merkbaar duisterder. De laatste minuten voor de totaliteit baadde de omgeving in een heel bizar licht, langzaam aan verstomde ook het gebabbel op het dek en bleven enkel de gierende wind en de bevreemdende atmosfeer over.

Plots, als een deken dat over het schip viel, complete duisternis! De dimmer werd toegedraaid, het was donkerder dan tijdens de nacht (het werd nl. niet donker 's nachts...)! Een kippenvelmoment, en dat kwam niet alleen door de meteorologische condities!

Zo'n 90 seconden later werd het licht weer aangedraaid en wisten we: de maanschaduw heeft ons gepasseerd en raast nu naar het Antarctische vasteland. Het kosmische ballet zat erop voor hier en nu.

We konden ons nu verder concentreren op het oefenen van onze zeebenen. Want de storm die de zonsverduistering verduisterde, was nog niet op zijn best: het hoogtepunt moest nog komen en onze vaarroute ging er dwars doorheen, daar was geen ontkomen aan.

3. <https://www.astroreizen.com/2021/11/29/antarctica-2021-proloog/> en <https://www.astroreizen.com/2021/11/01/antarctica-2021-proloog-deel-2/>

En toch ... goed 20 minuten na totaliteit kregen we, als troostprijs, nog een glimp van de gedeeltelijk verduisterde zon te zien ... een troostprijs!

Waren we teleurgesteld? Ja en nee.

Ja, want een verduisterde zon is een ongelofelijk mooi hemelverschijnsel. En als je op eclipsreis gaat, dan ga je in de eerste plaats toch om dat fenomeen in al zijn glorie te aanschouwen!

Nee, want het is nu eenmaal een natuurverschijnsel, geen planetariumshow. *'The eclipse is not negociable'*, zei iemand van het expeditie-team en gelijk had hij. We wisten vooraf dat we naar een streek reisden die berucht is om de barre weersomstandigheden en dat is wat we voorgeschoteld kregen! Als je op eclipsreis gaat, dan bouw je daar een unieke reisbeleving rond, toch? We hadden dan ook nog hoge verwachtingen voor het vervolg van de trip!

Meer onvergetelijke ervaringen!

De eclips-storm had dus nog wat in petto voor ons. Hij had ons al gedwongen een meer noordelijke eclipspositie te kiezen dan oorspronkelijk gepland, waardoor we na de eclips langer moesten varen om tot bij de South Orkneys te geraken en tegen de tijd dat we daar arriveerden, waren wind en golven van die aard dat van de geplande zodiactocht langs de kust van het eiland geen sprake kon zijn. We waren al blij dat we rechtop bleven als we ons aan dek waagden om foto's te maken van de indrukwekkende taferelen die aan ons oog voorbijtrokken ...

Tegen de avond stak de storm nog een tandje bij, waardoor de kapitein besloot om koers en snelheid van het schip aan te passen, voor onze veiligheid en comfort! Daardoor misten we helaas ook de voorziene landing op Elephant Island. Maar dat zijn nu eenmaal de spelregels van een Antarctica-expeditie: de

weersomstandigheden en de ijscondities bepalen uiteindelijk de route en de kapitein beslist!

Op 6 december lieten we de storm achter ons en ontwaakten in een witte sprookjeswereld. We waren aangekomen bij het Antarticische Schiereiland! Twee magische dagen zouden volgen. Er zijn geen superlatieven om deze unieke momenten te beschrijven. We laten daarom enkele beelden voor zich spreken ...

In beeld: het Antarctische Schiereiland en de South Shetland-eilanden

Enkele impressies van de wondere witte wereld om en nabij het Antarctische Schiereiland.
Meer foto's: <https://www.flickr.com/photos/astoreizen/albums/72177720295406192>

Drukte op de 'pinguin-highway'

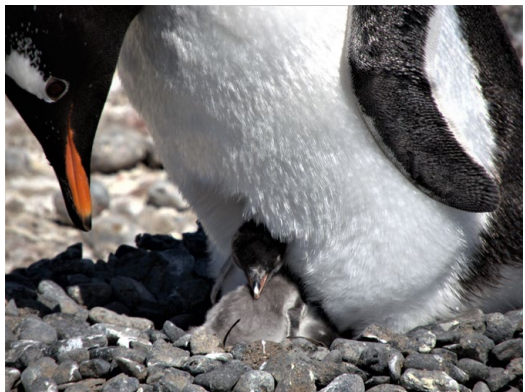

Impressionante tafelijsberegen in de Antarctic Sound, afgebroken van de meer zuidelijk gelegen Larsen Ice Shelf en de Ronne Ice Shelf

Industriële archeologie op Deception Island: stille getuigen van de walvis-industrie op de South Shetland Islands

Onvergetelijke taferelen tijdens een zodiactocht

Pinguïns nemen elk ijsvrij plekje in om hun rotsnesten te bouwen

Ontmoeting met pinguïn op het strand van Brown Bluff, een basaltberg gevormd door een subglaciale vulkaan, gelegen op het tipje van het Antarctische Schiereiland

Daarna ging het terug noordwaarts, met nog een halte op de South Shetland-eilanden. Zon en blauwe lucht hadden inmiddels weer plaats geruimd voor mist en wind, maar dat maakte de laatste landingen er niet minder spectaculair op.

Toen was het tijd om opnieuw de Drake Passage te trotseren richting bewoonde wereld.

Onze zeebenen kregen nog wat extra oefening, want de terugvaart ging over een 'Drake Shake'. Tegen de tijd dat we terug de Straat van Magelhaen opvaarden, klaarde de hemel weer uit en we arriveerden in Punta Arenas zoals we er uitgevaren waren: onder een zalig zonnetje. ■

Het volledige reisdagboek vind je terug in het reisverslag op de Urania-website:
www.urania.be/urania/astroteizen/reisverslagen/reisverslag-eclipsreis-antarctica

De volgende eclips?

Voor een volgende totale zonsverduistering is het wachten tot in 2023. Dan verdwijnt de zon in de maanschaduw op 20 april, langs een eclipspad dat opnieuw voor het grootste deel over de oceaan loopt. Alleen op een piepklein puntje van Australië, in Oost-Timor en in Papua komt de eclips aan land. We stippelden een mooie reis uit naar West-Australië!

Meer info: <https://www.eclipsreizen.org/komende-eclipsreizen/australie-2023>

Ook de reisplannen voor de totale zonsverduistering van 8 april 2024 (Verenigde Staten) en de ringvormige zonsverduistering van 2 oktober 2024 (Paaseiland, jawell!) beginnen vorm te krijgen!

DDD #14

De Duistere Dag is de jaarlijkse bijeenkomst van de werkgroep Eclipsen van de vvs. De 14de editie gaat dit jaar door op zaterdag 23 april, bij Urania. Zowel Xavier Jubier (de man achter de interactieve eclipskaarten op Google Maps) als fotograaf Jörg Schoppmeyer zullen erbij zijn. Verdere info via onze website.

DE ZUIDELIJKE ORKNEYEILANDEN

De South Orkneys zijn een sub-antarctische archipel in de Zuidelijke Oceaan, aan de rand van de Scotiazee. Ze zijn onbewoond (op een Argentijnse en Britse poolbasis na), koud, nat en winderig. De eilanden zijn voor het grootste deel bedekt met ijs.

Nadat ze in 1821 ontdekt waren door twee pelsjagers, werden de eilanden frequent bezocht door walvisvaarders en pelsjagers, tot deze activiteiten in de eerste helft van de 20ste eeuw (gelukkig) uitdoofden. Van die tijd blijven enkel de beide onderzoeksstations over, waarbij alleen het Argentijnse het jaar rond bemand is.

De South Orkneys liggen slechts heel zelden op de vaarroute van toeristische expeditie-cruises. Eigenlijk passeren er alleen schepen als door weersomstandigheden de vaarroutes worden aangepast bij het varen tussen het Antarctisch Schiereiland en South Georgia. Dit laatste wordt wel gefrequenteerd, omwille van de reusachtige kolonies koningspinguïns en zeeleeuwen én het graf van Ernest Shackleton! Zelfs in de stormachtige condities — of wie weet juist daardoor — vonden we de passage langs deze eilanden een van de indrukwekkendste ervaringen op deze reis!

